

Oponentský posudek na magisterskou diplomovou práci

Bc. Jan Koválik

Anatolij Fjodorovič Širjajev a jeho přínos pro teorii tlumočení

(Anatoly Fedorovich Shiryaev and his Contribution to Interpreting Studies)

ÚTRL FF UK, květen 2019

Diplomová práce J. Koválíka má povahu deskriptivní teoretické studie a za hlavní cíl si diplomant položil zmapování díla významného sovětského a ruského teoretika tlumočení, aktivního konferenčního tlumočnicka a pedagoga A. F. Širjajeva. Jako základní metodu výzkumu autor volí analytickou deskripci, předmětem analýzy jsou publikace A. F. Širjajeva a další odborné publikace významných osobností teorie a praxe tlumočení, které se zabývaly stejnou problematikou jako A. F. Širjajev.

Práce je přehledně rozdělena do 3 částí (které jsou dále členěny na kapitoly a podkapitoly), obsahuje úvod, závěr, bibliografii a samostatnou dvoustránkovou kapitolu s biografickými údaji A. F. Širjajeva, práce čítá 69 stran a má přiměřeně logickou strukturu. Po krátkém úvodu, v němž si diplomant vytyčil cíl „podat ucelený přehled o díle Anatolije Fjodoroviče Širjajeva, jakožto jednoho z předních zástupců ruské tlumočnické školy“, následuje část I (s. 13–33) věnovaná teoretickým východiskům A. F. Širjajeva, dále II. část (s. 34–51), v níž diplomant popisuje Širjajevův komplexní model simultánního tlumočení, a nakonec část III (s. 52–63), která podává přehled o přístupu A. F. Širjajeva k výuce simultánního tlumočení.

V první části se diplomant zaměřil na stěžejní teoretická východiska A. F. Širjajeva, jimiž jsou jednotka orientace, redundance a řečová komprese, a které následně posloužily jako podklad pro Širjajevův komplexní model simultánního tlumočení. Diplomant vychází z práce A. F. Širjajeva z roku 1979 (není však pro čtenáře jasné, jestli se jedná o zdroj 1979a nebo 1979b, které jsou uvedeny v bibliografii na s. 69) a převypráví/sumarizuje nejdůležitější poznatky k výše uvedeným tématům. V kapitole věnované jednotce orientace kladně hodnotím srozumitelnou a logickou strukturu výkladu a zasazení Širjajevových úvah do širšího translátologického kontextu (Kirchhoffová, Ledererová, Goldman-Eislerová – citovány z jednoho zdroje). V závěru však chybí vlastní diplomantův badatelský postřeh, což by se dalo vytknout i všem ostatním kapitolám, kde se autor práce omezuje na deskriptivní popis primárních a sekundárních zdrojů a opomíjí syntetickou fázi výzkumu (téměř všechny kapitoly končí odkazem na bibliografický údaj a postrádají vlastní úvahy autora). V kapitole 2 této části se autor věnuje redundanci a nabízí mnohem širší vhled do problematiky (cituje Černova, Min'jar-Beloručeva, Stenzlovou a další), nicméně ani jednou neodkazuje na Širjajeva, a tudíž čtenář, který nemá jiný podklad pro seznámení se s jeho dílem, nemá možnost zjistit, jak Širjajev jakožto teoretik tlumočení k redundanci přistupoval a jak ji zapracoval do svého modelu simultánního tlumočení (v části věnované komplexnímu modelu simultánního tlumočení není o redundanci žádná zmínka). Kapitola 3 – nejobsáhlejší a nejpropracovanější kapitola této části – je věnována principu (řečové) komprese neboli ekonomie.

Diplomant nabízí podrobný vhled do problematiky řečové komprese jakožto translatologické veličiny. Odkazuje na badatele z různých translatologických škol, oproti předchozí kapitole již jasně definuje Širjajevův postoj k této věci, definuje jak kompresi, tak dekompresi a věnuje se klasifikaci jevů, které se mohou v rámci řečové komprese odehrávat. Na s. 29 uvádí: „Širjajev dělí kompresi na *eliminaci* [...] a na *vlastní kompresi* [...]” (Širjajev 1979:94). Jednotlivým kategoriím a příkladům je věnován následující oddíl“. V následujícím oddíle na další stránce však do názvu podkapitoly dává *eliminaci redundancí*, kterou by se také dalo nazvat jako „kompresi obsahovou (viz Čeňková výše)“ (s. 30), což se pojmově poněkud rozchází s avizovanou klasifikací na s. 29 a odkazem na Čeňkovou na s. 23 (eliminace redundancí (obsahová ekonomie)) a s. 29 (eliminace redundancí). Nejde o obsahovou chybu (jedná se v zásadě o úplně stejný jev), nýbrž o terminologickou nepřesnost dle citovaných zdrojů. Je škoda, že ani na konci celé I. části diplomant neuvádí žádné vlastní shrnutí a uzavírá 20stránkové pojednání parafrázováním jednoho z Černovových zjištění k použití komprese.

Druhá část diplomové práce je věnována analýze komplexního modelu simultánního tlumočení A. F. Širjajeva a jeho srovnání s dalšími modely ze stejného období. Při zpracování první kapitoly této části vychází diplomant z větší části (až na jeden článek z roku 1974, na nějž však Širjajev odkazuje přímo v publikaci, ze které čerpá model) z Širjajevovy publikace z roku 1979 (opět není z bibliografie jasné, že jde o 1979b) a podrobně popisuje dílčí části tohoto modelu (fázi orientace, fázi vytyčení programu a fázi realizace programu) včetně grafického znázornění procesu simultánního tlumočení. Autor se velmi drží Širjajevova textu a podle všeho chápe úlohu této kapitoly jako ryze deskriptivní. Ve druhé kapitole II. části podává autor diplomové práce stručný přehled tří vybraných modelů simultánního tlumočení (model pravděpodobnostního prognózování G. V. Černova, teorie smyslu D. Seleskovitchové a model úsilí D. Gila) a dále v kapitole třetí nabízí srovnání těchto modelů s komplexním modelem simultánního tlumočení A. F. Širjajeva. Konstatuje celou řadu shod, ale také nalézá odlišnosti, a nakonec dospívá k závěru, že to byl právě A. F. Širjajev, kdo přišel s konceptem synchronizace jednotlivých tlumočnických činností jako první. Zde bych chtěla vyzdvihnout zdařilou analytickou práci diplomanta s poměrně velkým korpusem teoretických vstupů.

Ve třetí části se diplomant věnuje přístupu A. F. Širjajeva k výuce simultánního tlumočení, popisuje jeho metodické a didaktické postupy a nabízí srovnání Širjajevovy koncepce výuky s výsledky výzkumu jiných badatelů tohoto období. Tuto část tvoří jedna kapitola, která se dělí na dvě tematické podkapitoly: první se zaměřuje na popis Širjajevovy koncepce výuky a má ryze deskriptivní charakter, tudíž se diplomant velmi drží textu Širjajevovy klíčové publikace z roku 1979 (zde na s. 54 došlo k nepřesnému uvedení zdroje – na dvou místech chybí rok publikace). Druhá část kapitoly nabízí velmi krátké srovnání této koncepce s jinými přístupy z daného období a s výukou ve 21. století.

Práce působí poměrně uceleným dojmem a podává kvalitní přehled díla A. F. Širjajeva, nicméně celá řada míst, zvláště v části I, by si zasloužila hlubší analytický přístup a vyvození vlastních diplomantových dílčích závěrů, které by bylo dobré v rámci obhajoby doplnit.

I přes výše uvedené výhrady diplomová práce Bc. Jana Koválíka odpovídá požadavkům kladeným na magisterské diplomové práce, proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit známkou „velmi dobře“. Práci považuji za přínosnou pro obor, neboť se jedná o první česky psanou

díplomovou práci, která poměrně komplexně popisuje dílo A. F. Širjajeva. Mohla by být zajímavá a užitečná pro studenty translatologie a zájemce o obor, kteří ruštinu neovládají.

V Praze 20. 5. 2019

Mgr. Ing. Maria Molchan, Ph.D.

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'M. Molchan', written in a cursive style.